

Nemanja Mitrović

NA KRAJU GRADA

POKOP

Pop
opet tepo
opelo lepo.
Resi biser
oko.
I teku buketi,
a tuga guta,
kumi muk
– Juče me čuj!

APOTEKARKA

Budim se, stavljam džezvu na šporet i bacam pogled kroz prozor. S druge strane ulice, mlada apotekarka izlazi iz apoteke, staje pored vrata i pali cigaretu.

UVID

Sedim na terasi i posmatram ulicu obasjanu suncem. Dvojica prolaznika se sudaraju na čošku. Čine to neopaženo, ako računam njih, ali ne i sebe, jer jasno vidim kako prolaze jedan kroz drugog i nimalo ne menjajući brzinu nastavljaju svaki svojim putem. Mora da su nematerijalni, to je jedino razumno objašnjenje, ma koliko nerazumno izgledalo. Mada je sasvim dovoljno, i mnogo verovatnije, da je takav samo jedan od njih.

OLAKŠANJE

Nekad sam patio što ćelavim. To me je mnogo manje mučilo kad sam počeo da gubim zube. Sad mi je lakše, ne koristim više ni češalj ni četkicu za pranje zuba. Samo još da skupim pare za protezu.

SMETNJE

Ustajem iz kreveta i odlazim u kupatilo da se umijem. Naginjem se nad lavabo i puštam vodu, ali iz slavine šiklja plamen. Kao iz brenera! Oprljenim prstima brzo zatvaram slavinu iz koje se vije dim. Otvaram slavinu nad kadom. I iz nje plazi plameni slap. Odmah je zatvaram.

Neumiven, lica zgužvanog od spavanja, zbunjenosti i bola, odlazim u kuhinju. Dobro je, ovde slavina radi kao i obično. Umivam se, brišem lice kuhinjskom krpom, punim džezvu vodom i spuštam je na šporet. Okrećem dugme za puštanje plina. Plamenik glasno šišti i iz rupica na njegovom obodu prskaju me tanki, oštri mlazevi vode. Kao iz prskalice za zalivanje travnjaka.

Šta je ovo, plamenik ili tuš? Okrećem dugme i voda prestaje da prska. Brišem lice. Nisam skuvao kafu, ali sam se dvaput umio i makar simbolično istuširao.

Nosim džezvu u kupatilo. Naginjem se nad kadu, malko odvrćem ručku slavine i nad tušem koji levom rukom držim okrenut uvis, držeći u desnoj džezvu, konačno uspevam da skuvam kafu.

Ispijam kafu, iz kupatila uzimam pribor za brijanje i odlazim u kuhinju. Ne mogu da se obrijem jer ne vidim svoj odraz. U ogledalu veje sneg, kuva mećava. Sigurno je vetar pomerio antenu.

POZIV

Telefon zvoni. Ceo dan ništa ne radim i niko me ne zove, a samo što sam uzeo da pečem palačinke, neko mora da me prekine. Da ne poveruješ. Sklanjam tiganj s ringle, isključujem šporet i uz psovku žurim iz kuhinje u sobu. Dižem slušalicu i čujem svoj glas. Po veselom, otegnutom zapevanju i nepovezanom blebetanju, jasno mi je da sam pripit. Kakav je to način! Stvarno nema smisla! Hajde da me je prekinuo neko ko ne zna šta radim. S punim pravom sam opsovao. Uopšte mi nije žao. Bez reči spuštam slušalicu i vraćam se u kuhinju.

CVET

Dete se saginje i pruža ruku da ubere cvet. Ruka zastaje nadomak cveta u njenoj senci, tako slična otvorenom cvetu. Dete odustaje, ustaje i odlazi praznih ruku. Dok skaćuće kroz park, misli na cvet koji će ostati na istom mestu. Ako ga niko ne ubere, neće se pomeriti s mesta dok je živ.

JESEN

Poslednji letnji dan izmamio je ljude u park. Pod drvoredima sličnim jarbolima, starci sede na klupama i hrane golubove. Deca se loptaju na travnjacima, a ona sasvim mala, u pratnji roditelja, ljuljaju se, klackaju i spuštaju niz tobogane. Sunce je još visoko, ali vetar donosi oblake koji ga gase. Hladan talas vlage utvarnom plimom plavi staze i le-je. S visine veje tihi zveket zarđalog lišća i svi užurbano napuštaju park kao brod koji tone u kišu.

IZLET

Otac, majka, deca i pas proveli su nedelju na izletu van grada. Napasali su pogled daljinom koju ne poznaju tesne i mračne gradske ulice. Kao slapovi nečujne muzike talasali su im se pred očima krivudavi oblici brda i zamršeni spletovi granja i trava. Gazili su po mekim i živim poljima, kao da ih je neko držao na dlanu. Tišina kakva se u gradu nikad ne čuje, dopustila im je da čuju sopstvene misli. Udisali su bistar i mirisan vazduh. Skakali su, igrali, pevali, vikali i lajali. Ali izlet je završen i sada se ćutke, kao krivci, vraćaju u grad. U tamnicu. Vraćaju se u grob posle jednodnevnog vaskrsenja. I taj jedan dan proveden na izletu savršena je slika celog ljudskog veka.

ZBRKA

Sijalica curi, slavina trepće, kao da seva, iz frižidera dopire muzika pa glas spikera, iz uključenog radija bije studen, ogledalo treperi, pali se i gasi, u prozoru je čas dan, čas noć, zavese škripe i pucketaju, parket i nameštaj šušte.

METEŽ

U gradu je živo. Povorke automobila, kamiona i autobusa grabe ulicama. Sa svih strana dopire grmljavina motora, skičanje guma, rika i mukanje automobilskih sirena. Na haubama, šoferšajbnama, branicima i ratkapnama ogledaju se sive ulice i sivo, zadimljeno nebo.

Iz dimnjaka se vije dim. Na fasadama se vijore zastave. Duž štrikova razapetih na terasama, plešu haljine pune vetra. Košulje mašu praznim rukavima.

U kuhinjama zriču frižideri. Grgolje džezve. Cvrče tiganji. U klozetima žubore vodokotlići. U kupatilima šume tuševi. Huje fenovi. Po sudoperama dobuju kaplje, u sobama kucaju satovi. Slike vise na zidovima, u ogledalima.

Vrata se otvaraju i zatvaraju. Škripe šarke. Škripi parket. Škripe donovi. Otvaraju se i zatvaraju tegle, flaše, kutije, torbe, novine i knjige.

Zakopčava se dugmad. Vezuju se mašne. Rukavi košulja klize u rukave sakoa. Obuvaju se čarape. Čarape prolaze kroz nogavice i ulaze u cipele. Vezuju se mašne. Vezuju se pertle. Rukavi sakoa nestaju u rukavima kaputa.

Šalovi umotavaju kragne. Rukavice stežu kvake i gelendere, drške kišobrana i drške na torbama.

Ključevi škrugu u bravama. Stepenci sikću pod donovima. Tiho stenju liftovi.

Kapije se otvaraju i zatvaraju. Otvaraju se i zatvaraju vrata automobila i autobusa. Posle kraćeg ili dužeg vremena, ponovo se otvaraju i zatvaraju vrata automobila i autobusa. Zatim se otvaraju i zatvaraju kapije poslovnih zgrada, škola, prodavnica, domova zdravlja, kafana...

U kafanama se pune i prazne čaše. Pune se i prazne tanjiri. Pune se i prazne pepeljare.

Novčanici izlaze iz džepova. Novčanice izlaze iz novčanika.

U kancelarijama zvone telefoni. Svetle ekrani. Šušljaju papiri. Pune se i prazne fascikle. Pune se i prazne kante za otpatke. Kazaljke se šunjaju.

Kučaju satovi, taksimetri i metronomi. Kučaju čekići i štikle.

Na plotnama se znoje lonci i šerpe. Na loncima i šerpama poklopci zveckaju kao činele.

Prazne se škole, poslovne zgrade, prodavnice i kafane. Pale se ulične lampe. Pale se farovi. Pale se sijalice i televizori.

Gase se lampe i televizori. Prazne se ulice. Pune se kreveti.

Koferi ulaze u prtljažnike. Mrtvački sanduci silaze u grobove. Dogorevaju sveće. Venu venci.

Kiša čangrlja u olucima. Ključa na simsovima.

ČITULJE

Zadnje strane novina, ispunjene čituljama zbijenim kao grobovi, liče na fasade pune prozora u kojima nepomično stoje nemi, usamljeni ljudi. Tako su godinama stajali na svojim prozorima zagledani u tesna, zazidana dvorišta kojima retko i žurno prođu komšije, većinom neznanci, bezimena lica. Čutke su čekali iz dana u dan nekog ko je davno otišao i nikad se nije vratio. Celog života su čekali nekog ko je bio sav njihov život. Strpljivo su čekali da život jednom počne i dočekali da nekako prođe. Nikad im se pre ime ni slika nisu pojavili u novinama koje prvi put nisu pročitali. Ali sada im je zbog toga savršeno svejedno. Izgleda da se začas osmehnu, rastuže, zabrinu ili namršte kad se savi je okrenut list i slike na novinskim stranama postanu filmovi, munjeviti kao treptaj oka.

NATPISI

Groblje je grad u gradu. Ni u jednom drugom delu grada komšiluk nije tako miran. Ako je ćutanje odobravanje, tu posle svih svađa vlada savršena sloga. Na grobovima koji se nadmeću lepotom urezani su šturi natpisi. Od neispričanih romana ostali su samo naslovi.

GROBLJE

Nadgrobnici spomenici liče na male palate ili hramove. Manji od građevina u kojima se živi, veći od maketa, ne pripadaju ni prostoru življenja ni prostoru planova. Ko bi pravio planove za nešto što je prošlo, zauvek svršeno? Te male pa ipak velelepne palate i hramovi imaju samo fasade bez vrata i prozora, bez prostorija iza vrata i prozora. I kamena vrata umesto krova, a iza tih vrata, tačnije ispod njih, samo jedan komad nameštaja, nešto što nije ni krevet ni orman. Za razliku od kuća u kojima žive ljudi, ovi kućerci u kojima stanuju mrtvi nemaju ni vodoravnih ni vertikalnih ivica i površina. Sve je na njima nahereno jer umesto temelja imaju grobove. Stoje na rupama. Utemeljeni na ponoru, umesto da učvrste uspomenu na završen, zaokružen, pa time i nepromenljiv i neopoziv život, postaju trošna, padu sklona obeležja prolaznosti. Kao da su utovareni u čunove poplpljene njihovom težinom. Izgleda da u potpunoj tišini malog, napuštenog grada-parka plešu uz nečujnu muziku. Nepokretan ples uz nečujnu muziku.

SAHRANA

Porodica i prijatelji stoje oko rake. Srca kidaju oproštajne reči koje se kroz suze otkidaju sa usana zgrčenih bolom. Jedino je pokojniku svejedno. Reklo bi se da ga ne dira bol koji je naneo bližnjima. Odsutan je usred slavlja priređenog u njegovu čast, kao praznina koju okružuje venac. Sahrana je jedinstvena prilika u kojoj drugi gledaju čoveka s visine, a njemu to ni najmanje ne smeta.

ROMAN

Sivo svetlo osvita izdvaja iz mraka prozorsko okno. U sobi je još mračno, a u mutno obasjanom prozoru nastaju, kao da izranjaju iz zaborava koji se polako razređuje i bistri, još nezavršeni, nerazgovetni i plošni obrisi susednih zgrada. Izgledaju nestvarni, magleni, avetinjski.

U kolvci se povremeno praćakne i jekne beba. Njen zamućeni pogled izoštrava jačanje svetlosti od koje čvrstu obrisi stvari.

Sunce se pomalja. Detence četvoronoške baulja po podu. Sunce se odvaja od zemlje. Dete ustaje, a zatim pravi prve korake. Čuje cvrkut ptica iz dvorišta i odgovara im prvim, cvrkutavim rečima. Dečkić ulazi u trpezariju i upoznaje se sa roditeljima koji ga posle doručka vode u školu.

Zvono označava kraj prvog časa. Učiteljica uručuje deci đačke knjižice. Dečak odlazi u školski toalet, umiva se i u ogledalu vidi senku nad usnom, paperje prvih brkova.

Vraća se u učionicu i po završetku drugog časa dobija svedočanstvo o završenoj srednjoj školi. Za veliki odmor odlazi u berbernicu. Glatkih, izbrijanih obraza, stiže na treći čas. Na kraju časa dobija studentsku diplomu. Učionica miriše na sapun, losion i parfem.

Nastava se završava. Bliži se podne. Mladić izlazi u školsko dvorište i prilazi najbližoj školskoj drugarici. Odlaze u opštinu i venčavaju se. Iz opštine odlaze njegovoj kući. Jedva prepoznaje roditelje – otac je izgubio kosu, a majka liniju. Zatim s njegovim roditeljima posećuju njene roditelje.

Mladenci brzo završavaju svečani ručak i uskaču u kola koja su im roditelji kupili kao svadbeni poklon. Polazu vožnju, a zatim se vraćaju kući, da se malo odmore od vozačkog ispita i ostalog školovanja. Ali, umesto da se odmore, oni vode ljubav. Njen stomak raste kao pečurka posle kiše pa se navrat-nanos oblače, uskaču u kola i jure u porodilište.

Iz porodilišta se vraćaju kući, ostavljaju ćerkicu bakama i dekama pa opet sedaju u kola i voze se na posao. Sunce se spušta iz zenita. On završava posao, seda u kola, ide po ženu, a zatim odlaze da pokupe i ćerku iz škole.

Kucnuo je čas da vide ćerku koju su bake i deke upisali u školu dok su oni bili na poslu. Upoznaju se s njom, a ona ih upoznaje sa svojim izabranikom. Ponosni otac ih vozi u opštinu, a zatim žuri da se pohvali roditeljima ćerkinom diplomom i venčanim listom.

Nažalost, njegov otac nije dočekaio vest o unukinoj udaji, a zatim mu i majka umire, što od radosti zbog unuke, što od tuge za mužem.

Posle sahrane njegovih roditelja, upadaju u saobraćajnu gužvu pa kasne da srećnim i tužnim novostima obraduju i rastuže roditelje njegove žene. Pošto su sahranili i njene roditelje, puštaju mladence u spavaću sobu da malo predahnu od školovanja, venčanja i sahrana. Umesto da se smire i odmore, mlada i mladoženja se strahovito uznemiruju.

Sunce se bliži zalasku dok kola grabe prema porodilištu. Novopečeni roditelji ostavljaju sinčića kod očevih roditelja i odlaze u pozorište.

Iz pozorišta se voze na posao. Njihovoj generaciji zapalo je zaposlenje u noćnoj smeni. U gluvo doba se vraćaju sa posla. Odlaze u spavaću sobu da danu dušom posle dupke ispunjenog dana. Da nadoknade ono što su propustili kad su prošli put legli u krevet.

Pre nego što će se jednom u životu naspavati kao ljudi, pitaju se da li će doživeti jutro. Sasvim je izvesno, međutim, da neće dočekati sledeću noć. Kroz prozor vide crno nebo puno mrva, sa kriškom meseca u uglu. Ako se uopšte probude, sledeći put sigurno neće leći u krevet.

SPOMENIK

Na trgu stoji kameni spomenik u zimskom kaputu. Ko mu je obukao kaput? I zašto? I, pre svega, kako, kad spomenik ne može da savije ruke da bi ih, jednu po jednu, uvukao u rukave? Kaput je morao da bude rašiven, a rukavi odvojeni i takođe rasparani, jer spomenik ne može da skupi prste da bi provukao šake kroz rukave. Delovi kaputa morali su da budu omotani oko ruku i trupa, a zatim zašiveni po prethodno rasparanim šavovima. Ponos grada je ovim činom, barem u toku njegovog izvršenja, sveden na običnu krojačku lutku. Sumnja se da je posao obavljen u cik zore, kad je već bilo dovoljno svetla, a još nijednog svedoka.

DEVOJČICA

Na zidu visi portret devojčice sa suzom na obrazu. Suza liči na bisernu mindušu. Rumeni obrazi su starački izborani jer je boja ispucala. Mlado lice na starom platnu. Devojčica okićena suzom. Bestelesna je, tek slika, tanušna senka. Samo su joj bore stvarne, mogu da se opipaju. Suza na njenom obrazu davno se osušila. Ne može da se obriše.

IZLAZAK

Žena se umiva, češlja, skida spavaćicu, ulazi u kadu, pere kosu, tušira se, briše, izlazi iz kade, izlazi iz kupatila, suši kosu, otvara orman, uzima čarape, navlači ih do pola butina, oblači izlaznu haljinu, šminka se i češlja, misli na gužvu i žamor pozorišta, tamo je sve kao u snu, misli na čoveka svojih snova, stavlja narukvice na ruke, prstenje na prste, ogrće blistavu, praznu i pljosnatu kunu oko labuđeg vrata, leže u krevet, isključuje lampu nad uzglavljem i šuštanje posteljine utapa se u njenom hrkanju.

SUPRUŽNICI

Muž i žena sede u dnevnoj sobi, nepomični i tihi kao stvari. Poodmaklo ćutanje preseca zvonjava telefona. Žena skače iz fotelje i grabi slušalicu. Muž ustaje, prilazi polici, uzima knjigu i vraća se u fotelju. Priča koju čita, kao i većina priča, nije manje dosadna od one koju žena vodi preko telefona. Njeno brbljanje mu povremeno odvuče pažnju, ali se sve više udaljuje, zadubljen u roman koji mu leži u krilu. Povremeno, okrenuvši novi list, pogladi knjigu kao mačku. Posle nekoliko sati stiže do kraja poslednjeg reda, ćutke diže pogled na zidni sat, ustaje i vraća knjigu u policu, a žena ubrzo završava razgovor i sa uzdahom spušta slušalicu.

LUDOST

Kad sam bio mlad i lud, plakao sam za onima koji me nisu voleli. Sada, star i sam, plačem za onima kojima nisam uzvratio ljubav. Tražio sam više od onoga što mi je dato. Sada žalim za onim što nisam hteo. Ponekad mi izgleda neverovatno da sam bio mlad. Ispred mene je stajao, kao da nikada neće proći, jedan život sasvim drugačiji od ovog iza mene. Kakve ja uopšte imam veze sa svojim životom? Sve što su mi drugi učinili našao zaboravio sam, ali zlo koje sam naneo drugima ne mogu da zaboravim. Ni da oprostim. Sebi, naravno. Želim, ali ne umem. Žalim za stvarima koje sam želeo a nikad nisam doživeo, ali mnogo više žalim zbog stvari koje sam uradio a nisam želeo. Na kraju krajeva, od svega što sam imao nije ostalo ništa. Nemam ništa osim tog ništa koje mi je sve na svetu. Znači, ne samo da sve nije ništa, nego je i ništa sve. To je ipak nešto.

OGLEDALO

Budi me zvonjava budilnika. Iz kreveta, iskosa, vidim u ogledalu sat okačen na zid. Kasnim! Kako je moguće? Sedam na ivicu kreveta i dižem pogled ka satu. Ipak ne kasnim. Okrećem se prema ogledalu. Sat u ogledalu pokazuje da kasnim. Očigledno je da budilnik i zidni sat ne kasne, nego ogledalo žuri. I to više od tri sata. Na zidu je devet sati, a u ogledalu je prošlo podne. Soba u ogledalu je prazna. Ne vidim se! Dobro, uobičajeno je da čovek sebe ne vidi, ali nije dobro i nije uobičajeno da se ne vidi u ogledalu. Iako ne verujem u vampire, sad mi je sasvim jasno kako se osećaju. Šta to znači? Da li ću uskoro umreti ili ću prosto za tri sata izići iz sobe i otići nekud pa ogledalo zato ne pokazuje moj odraz? Da li ogledalo žuri samo tri sata? Kazaljke dva puta na dan opišu isti krug pa ne mogu da znam da li se radi o preskočenim satima, danima ili, možda, i godinama. Obrnuto okreni, opet ne znam kad ću tačno umreti, ali sam sada bar siguran u to. Rođenim očima sam video da me nema.

ZIMA

U peći vetar bubnja kao vatra. Kaput grli naslon prazne stolice. Na sklopljenoj knjizi blistaju naočare. Iz čaše mi se osmehuje zubna proteza. Kao da nisam sam.

SAMOĆA

Ceo život sam proveo u gradu, ali poslednje tri godine živim na selu. Sve knjige koje sam pročitao ovde ništa ne vrede. Nekad sam mislio da sam ispaao seljak jer nisam pročitao neku knjigu, ili nisam gledao neki film. Pojma nisam imao koliki sam seljak dok ni-

sam došao na selo. Tek tada sam shvatio da nemam pojma o tome kako se sadi krompir, a kako luk. Mogao sam da gazim po žbunovima krompira i da umrem od gladi, a da ne znam da mi je pod nogama. Sad sam završio prve razrede osnovne seljačke škole. Osim toga, lepo je što me ovde svako u prolazu pozdravi, i stariji i deca, i poznati i nepoznati. A prijatelji, koje sam nekada sretao skoro svakodnevno, posećuju me još samo u sećanju. Niko živ ne dolazi, o mrtvima da ne govorim. Kako smo poslednjih godina nešto ostari- li, takvo vreme došlo, dosta prijatelja je i pomrlo. Poslednjih godina žive viđam koliko i pokojne. Samoća je izbrisala razliku između živih i mrtvih.

KRAJ

Ne znam šta ću ako se život, u bilo kojem vidu, nastavlja posle smrti. A ako ne bude baš ničega, neću se žaliti. Jedino mi je žao što, u ovom drugom slučaju, neću to moći da proslavim.